

Skog

Innholdsfortegnelse

Skog

Publisert 10.03.2016 av Miljødirektoratet

En tredel av fastlandet i Norge er dekt av skog. Vi finner mange arter og naturtyper i de norske skogene, men mange av disse er truet.

Urskog av furu uten synlige tegn på menneskelig aktivitet. Naturtypen er meget sjelden siden furutømmer har vært ettertraktet som materiale og ved i tusenvis av år. Skogtypen er leveområde for mange sjeldne og rødlistede arter knyttet til gamle furutrær og død ved. Foto: Sigve Reiso, naturarkivet.no

Lappugle er en av våre største ugler. Den er nesten like stor som en hubro, men veier bare halvparten så mye. Den er gråbrun spraglete, med mørke ringer rundt øynene. Lappugle er utbredt i nordlige barskoger fra Finnmark, gjennom Sibir til Nord-Amerika. Arten har nylig etablert seg som hekkefugl øst i Hedmark. Antallet hekkende par varierer fra år til år, avhengig av tilgangen på smågnagere. Bildet viser jaktende lappugle i skumringen. Foto: Bård Bredeesen, naturarkivet.no

Kalklindeskog er en meget sjelden naturtype med få og små forekomster. De finnes først og fremst rundt Oslofjorden. Norge utgjør hovedområde for denne skogtypen i Europa. Kalklindeskogene er et viktig leveområde for truede, jordboende sopparter i Norge. På bildet ser vi en gammel sokkel av lind. Disse kan i ekstreme tilfeller bli flere tusen år gamle. Foto: Kim Abel, naturarkivet.no

Rød skogfrue er en av våre største og vakreste orkideer. Den er svært sjelden og vokser i tørr halvåpen kalkfuruskog. Den har fått sin egen handlingsplan og følges nøye opp. Her er den fotografert i en lokalitet med Norges rikeste forekomst, men selv her er det kun kjent om lag 30 individer. Foto: Kim Abel, naturarkivet.no

Tømmer og ved fra skogen gir viktig næringsinntekt i mange områder. Nå tas tømmeret ut med traktor og skogsmaskiner, men i noen svært sjeldne tilfeller fortsatt med hest. Bildet viser tømmerkjøring i Oppsjømyrene naturreservat hvor det er tatt ut mye tømmer fra en gjengroende myr. Håpet er å restaurere den gamle rikmyra i reservatet. Foto: Kim Abel, naturarkivet.no

TILSTAND

Stor artsrikdom i skogen

Trærne i skogen gir artene som lever der variasjon i livsmiljø. Det er rom for flere arter her enn i andre naturtyper. Tre kroner, stammer og greiner har sine unike samfunn av arter, og når trærne dør blir det skapt nye livsmiljøer. Et stort antall arter deltar i nedbrytningen av stående og liggende trær. Dette er viktige grunner til at 60 prosent av Norges kjente arter er knyttet til skog.

Hovedtyper av skog er barskog og løvskog, men ofte er det en blanding. Barskogen er dominert av gran og furu. Furu liker seg best på tørr og næringsfattig jord, og furuskogene finner vi derfor på tørre moer og rygger, særlig i indre, nedbørfattige strøk av Sør-Norge. Gran trives best på dyp jord med god tilgang til vann.

Den vanligste typen av løvskog er nordlig løvskog, med treslag som osp, bjørk, rogn, selje og gråor, og den finnes ofte i blanding med barskoger. Edelløvskog har varmekjære treslag som eik, ask, hassel, svartor, lind og bøg og vokser særlig i sørlige og vestlige deler av landet nær kysten. Fjellbjørkeskogen danner et belte mellom barskogen og skoggrensa i fjellet.

Kartet viser viktige skogområder. Zoom i kartet for å utforske nærmere.

Svak bedring i tilstanden for skog

Naturindeks for Norge fra 2015 viser at naturindeksen for skog er lav. Dette antyder at tilstanden for det biologiske mangfoldet i skogen er redusert sammenliknet med hvordan tilstanden ville vært uten menneskelig påvirkning. Den lave naturindeksverdien kommer i stor grad av at det er relativt lite død ved og gamle trær i dagens skoger, som er en naturlig følge av skogbruk. Tilstanden har forbedret seg noe siden 1990, noe som særlig skyldes økning i mengden død ved, og dermed bedre levekår for en rekke arter av insekter og sopp som lever der. I tillegg har det vært en økning i mengden hjortedyr tilknyttet skogen.

I figuren under kan du velge landsdel og se hvordan utviklingen har vært for skogen i Norge siden 1990. Den viser at dynamikken og endringene i skogen skjer langsomt.

Kilde: www.naturindeks.no

KONSEKVENSER

Mange arter og naturtyper er truet

Nær 50 prosent av artene som er truede eller nært truede i Norge, er knyttet til skogen. Selv om det siden 1990-tallet er satt inn tiltak for å redusere de negative effektene av hogst og nyplanting, er tilstanden i mange skogsområder så dårlig at det blir viktig å følge utviklingen nøye fremover.

Eksempler på truede arter i skog er orkideen rød skogfrue, lavarten hudrestry, en rekke arter av sopp og mose og en rekke insekter i gruppen tovinger. Blant truede pattedyr som lever i skog er brunbjørn, ulv og flaggermusartene bredøre og børsteflaggermus. Der den truede hubroen finnes i innlandet hekker den som oftest i skogsterreng.

Vi finner 19 naturtyper i skog i Norsk rødliste for naturtyper 2011. Eksempler på truede naturtyper er kystgranskog, temperert kystfuruskog og kalklindeskog.

PÅVIRKNING

Hogst, fremmede treslag og skogsveier

I Norsk rødliste for arter 2015 antas arealendringer knyttet til kommersielt skogbruk å ha negativ påvirkning på 975 truede arter. Hogst er negativt for mange arter, men også planting av fremmede treslag og skogsveibygging påvirker mange arter negativt. Disse sprer seg nå i betydelig grad og utgjør en trussel blant annet mot naturverdiene i mange verneområder.

Bygging av nye skogsveier kan føre til fragmentering av sammenhengende områder med urørt preg. En studie fra 2014 dokumenterte for første gang at det gjennomgående var betydelig større biologiske verdier i skog som lå langt unna menneskeskapte inngrep, enn i en gjennomsnittlig norsk skog. Studien så på skog i områder som var definert som villmarkspregete områder, dvs 5 kilometer eller mer til nærmeste tyngre, tekniske inngrep.

TILTAK

Skogen skal både brukes og vernes

Bestandsskogbruket, med hogstflater, plantefelt og skogsveier, former i stor grad dagens skoglandskap. Skogbruket har styrket sin miljøinnsats siden 1990-tallet, og mengden av død ved øker. Dette er viktig for en rekke arter. Det gjenstår likevel viktige utfordringer.

Skogvern

Det er viktig å fortsette arbeidet med å øke skogvernet, og særlig å sikre skogsområdene som har høyest verneverdi. Totalt er 6,4 prosent av skogen i Norge vernet. Selv om denne andelen har økt de siste årene, er dette fortsatt lite. Fagrapporter har vist klare mangler ved det norske skogvernet. Dette gjelder geografisk fordeling av vernet, og flere skogtyper er for dårlig representert.

Produktiv skog - der produksjonsevnen er minst 1m³ per hektar og år - blir regnet som en særskilt arealklasse. Nesten 75 prosent av all skog i Norge er i denne kategorien. Produktiv skog har som hovedregel større biologisk mangfold enn uproduktiv skog. I underkant av tre prosent av den produktive skogen er vernet etter naturvernloven/naturmangfoldloven. Det pågår vern av områder på statsgrunn, i prestegårdsskoger og på privateid grunn gjennom frivillig vern. Registrering av prioriterte skogtyper er viktig for å sikre at de viktigste områdene kan vernes, og framover vil disse kartleggingene være konsentrert om edelløvskoger.

Prioritering av arter og naturtyper

Rød skogfrue er vedtatt som prioritert art etter naturmangfoldloven. Kalklindeskog er vedtatt som utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven. Arbeidet med å peke ut prioriterte arter og utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven vil bli videreført, og arter og naturtyper i skog vil bli vurdert.

Ettersom mange truede arter og naturtyper finnes i skog skal naturtypene i skog kartlegges.

Kontroll med fremmede treslag

Arbeidet med å fjerne fremmede treslag skal videreføres. Nye utplantinger av utenlandske treslag vil bli regulert i en ny forskrift under naturmangfoldloven om utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål. Skogbrukssektoren har hovedansvaret for å få kontroll med spredning som skjer.

Forvaltning av rovvilt

I rovviltforliket fra 2011 videreføres den todelte målsettingen om å ta vare på beitenæring og rovvilt. Soneinndelingen skal forvaltes tydelig. I områder som er prioritert for rovvilt skal bestandsmålene nås. Sauehold og andre utmarksbaserte næringer skal tilpasses forekomsten av rovvilt.